

Garsų siautulys Vietname

JURGA
RAGUCKAITĖ
IŠ VIETNAMO

ANDRIAUS LEŠKEVIČIAUS,
ELZĖS RYŠKO,
MARIJAUS ŠLAUSTO
NUOTRAUKOS

Antras mėnuo Pietryčių Azijoje neprailgsta. Jaučiu, kad Tailandą mūsų ketvertas palieka kaip pailsėję atostogautojai, o į Hanojų leidžiamės nusiteikę keliauti ir tyrinėti.

STEBIU MINGANTI, NEPAŽĪSTAMĄ IR GAL PRIEŠIŠKĄ VIETNAMĄ pro taksi langą. Hanojuje lynoja, šalia vienas kitą garsu įspėja lenkdami motoroleriai. Man pradeda atrodyti, kad esu kur nors Europoje. Sutemose išnyra ir vėl tirpsta siauri, ilgi keliaaukščiai namai. Pastelinių spalvų pastatai – prancūzų kolonizatorių palikimas.

Akys ilsisi žvelgdamos į iškabas su pažįstamu lotynišku raidynu. Paslapčia žaviuosi jėzuitu Alexandre'u de Rhodes, prieš keturis šimtus metų atkeliavusiu į šitą Azijos dalį ir pagal lotynišką abėcėlę sukūrusiu raštą, jį Vietnamas naudoja iki šių dienų. Po Tailando raidžių gyvačiukių atrodo, kad vietnamiečių kalbą įmanu išmokti greitai.

Protas dirba: iš įspūdžių ir žinių nuotrupų bando sudėlioti „pirmo įspūdžio“ nuosprendį Vietnamui. Socialistinę Lietuvos respubliką aš atsimenu, bet nei nuoskaudos, nei ilgesio nejaučiu. Aš – iš tos kartos, kuri leninizmo jau nesimokė, marksizmą pažino tik kaip vieną iš galimų ideologijų ir kurią utopistai domino daugiau kaip svajotojai. Patriotizmo ir meilės Tėvynei buvau mokoma iš A. Šapokos rožinės istorijos, neapykantos okupantams ir komunizmui apskritai – iš tremtinių literatūros. Vėliau aiškia ribą tarp teisingų ir ydingų ideologijų nutrynė Alma Mater ranka. Man atrodo, kad socializmą galiu vertinti objektyviau, tačiau išankstinė nuostata – tokioje santvarkoje negali viskas būti gerai.

Vakarienė ant plastmasinių kėdučių

Visai vakare išeiname į gatvę. Vis dar lyja, ant šaligatvių mėtosi šūsnyš siukšlėlių. Po švytinčio Tailando einame kiek suraukę nosis ir sutrikę.

Mes alkani nepažįstamoje aplinkoje. Viskas uždaryta ir nėra nieko panašaus į viešojo maitinimo įstaigą. Vis einame ir einame per tuščią miestą, taip drėgna ir nešvaru, kad kojų pirštai traukiasi į vidų. Pagaliau prisėdame ant miniatiūrinių plastmasinių kėdučių, tiesiog gatvėje, kur atsitūpusi vietnamietė gamina maistą. Sumirkusios popierinės servetėlės ant šlapios žemės, matyt, rodo, kad čia val-

gyti populiaru. Pirmą kartą paragaujame „pho bo“ – sultinio su ryžių makaronais ir jautienos gabaliukais, sojų pupelių daigais, svogūnais ir kažkokiomis kvapniomis žolelėmis (1,7 Lt). Stengiamės negalvoti, kad sriuba išvirta per dvi minutes, o daržovės sumestos ką tik. Pilamės daug pipirinio padažo. Šią sriubą dažnas vietnamietis valgo rytais, vakarais ir per pietus. Su pagaliukais ir šaukštu. Grįžtame į neįaukius kambarius (18,5 Lt). Su baimė laukiu auštant socialistinio rytojaus.

Apie miesto garsus ir dievus

Taip jau būna, kad kiekvienas miestas veikia kokį nors receptorių. Hanojus veikia klausą, jis – garsinių signalų, klegesio, prekeivių šūksnių ir kaimyniško kalbėjimosi per balkonus kūdikis.

Ketvirtą valandą mane pažadina galybės motociklų signalai ir gerkliniai riksmi. Apie šestą neapsikentusi išlendu į balkoną. Apačioje regiu vietnamietiškas trikampes skrybėles, tarp kalno žalių salotų ir pupelių sėdinčias moteriškes, pro jas lėtai važiuojančias ir besiderančias kitas. Kažkas kaukši kirviu – ketvirčiuoja viščiuką, šalia kunkuliuoja puodas su „pho ga“ (toks pats sultinys, tik vietoje jautienos – vištiena). Iš kaimyninio namo moteris su šilkinė pižama paleidžia groti magnetofoną. Po galais, atrodo, vietiniai – ankstyvi.

Neišsimiegoję patraukiame į miestą. Sostinė atrodo jaukesnė nei vakare. Šviesa dažo prancūziškos architektūros namus švelniausiais tonais, plevėsuoja raudonos vėliavos ir plakatai aukso užrašais. Žodžių nesuprantu, bet prasmė lyg ir matyta. Gatvėje voliojasi išmesti persiko medžiai rausvais žiedais. Kitas Naujųjų metų medis – miniatiūrinių mandarinų krūmas su žaliais ir oranžiniais vaisiais – vis dar puošia daugumą parduotuvių ir namų. Kvepia prancūziškais batonais ir gatvėje verdama sriuba.

Pataikome į patį „Tet“ vidurį – Vietnamo Naujųjų metų pagal Mėnulio kalendorių šventimą. Tai laikas, kai susitinka šeimos, kada prisimenami ir į namus pakviečia-

← ↑ VIETNAMO
MEDŽIO DROŽĖJŲ
MENAS.

➔ PASIVAIKŠČIOJIMAS
PASIPUOŠUS NAUJŲJŲ
METŲ DIENA.

↑ NACIONALINĖS VĒLIAVOS NAUJUŲ METŲ PROGA. → TILTAS | PAGODA, AUKOS DIEVAMS.

↓ PONAS HANOJUS.

↙ BAKALĖJOS SAVININKAS AUKOJA PINIGUS IŠEJUSIESIEMS.

↗ RYTO HARMONIJA.

TRUMPAI APIE VIETNAMĄ:

* Šeimos automobilis Vietname yra motociklas arba mopedas. Vidutinis kelevių skaičius – trys. Daugiausia, kiek matėme vienu metu – šeši.

* Verslo automobilis Vietname yra taip pat motociklas arba mopedas. Juo gabenama viskas: penkios alaus dėžės, matracai, kokie pora šimtų metrų guminio vamzdžio, puodai su sriuba, pora maišų bulvių ir dar bala žino kas.

INFO

* Vietnamo parduotuvėse kainos nesurąšytos. Apie kainas informuoja speciali televizijos laida. Todėl parduotuvėje derybos prasideda nuo kainos spėjimo.

* Vietnamietis užsieniečio atidumą išbandys visur ir visada. Todėl reikia labai atidžiai skaičiuoti gražą ir nuolatą derėtis.

* Vietiniai valgo viską. Gal kiek drovinsi pasakyti, bet ir šuniene.

* „Tigro balzamu“, arba mums geriau žinoma „Žvaigždute“, vietnamietis gydo visus negalavimus – pradedant peršalimu, baigiant nuovargiu ir stresu.

* Pusryčiams valgoma sriuba, dažnai – „pho bo“. Gatvėje, ant mažų kėdučių.

* Vietnamiečių logika geležinė. Į klausimą: „Ar jūs kartais neturite kambarių“, jie atsako „taip“. Turėdami galvoje, kad neturi.

* Vietnamiečių kalba toninė. Todėl tas pats, šiek tiek kitaip ištartas žodis reiškia ką kita. Pavyzdžiui – „bo“ gali reikšti ir jautieną, ir avokadą. Užsieniečiams nedrašu pradėti kalbėti, nes netyčia gali pasakyti tai, ko visai nenorėtų.

* Karaokė – ne tik pramoga, dažnam tai būdas bendrauti su draugais, rodyti dėmesį merginoms, išreikšti meilę arba vietnatvę.

mi išėjusieji. Kai trys širdies dievai, gyvenantys kiekvieno vietnamiečio virtuvėje, pakyla į dangų pas nefritinį imperatorių papasakoti apie praėjusių metų įvykius. Į dangų dievai keliauja raiti ant žuvis, todėl šventės metu vietnamiečiai leidžia karpus į upes ir ežerus. Namų altorėliai prikimšti vaisių, maisto, gėrimų ir net gyvų žuvų – kad tik kelionė būtų lengva ir raportas aukščiausiajam teigiamas. Mes juokiamės, kad kaip danguje, taip ir žemėje – dar neseniai patys turėjome įveikti painius biurokratinis kelius ir balnojome keisčiausius proto padarus, norėdami kuo greičiau praslysti su klampiomis metų ataskaitomis, kurios tikriausiai domino tik mus pačius ir kurioms parengti paprastai sugaišdavome paskutinį pusmetį.

Apie atvirukus ir kyšį

Hanojuje automobilių beveik nėra, bet tūkstančiai motolerių signalizuodami raižo kelius įvairiausiomis kryptimis: prieš eismą arba įstrižai eismui, net skersai gatvę. Kaip nuobodžiaujantis gatvės atvirukų pardavėjai supranta, kad tai – mūsų pirma diena Hanojuje? Nes mes paklaikusiomis akimis žiūrime į zimbiančius pro šalį motolerius, netikėdami, kad įmanoma atsidurti kitoje pusėje. Dvejodama keliu koją žengti per gatvę ir jau kokį penktą kartą ją gražinu atgal ant šaligatvio. Tyliai sau į usą kikendama kokių aštuoniasdešimties metų senolė tvirtai ima Elžę už rankos ir veda per gatvę. Kai gatvę reikia kirsti dar kartą, suprantu sistemą – eiti reikia labai labai lėtai. Taip lėtai, kaip gali, kad motociklininkai, įvertinę mano žioplumą, ramiai apvažiuotų tarsi stovincią vietoje kliūtį. Vos tik išmokstame pamoką,ėjimas per gatvę tampa vienu smagiausių potyrių, kutenančių nervus. Mus, kertančius gatvę, smalsiai stebi paauglys. Užkalbina švaria anglų kalba. Iš pradžių nori parduoti atvirukų apie Hanojų. Mes nepasiduodame, nes kiti per penkias minutes jau įtikino nupirkti vietnamietišką frazių knygą,

Dabar nebėra skirtumo

BITĖS mobilusis biuras

BITĖ
Mobile
Outlook

Nuo šiol Jūsų telefonas gali tą patį, ką ir nešiojamasis kompiuteris!

Užsisakę „BITĖ Mobile Outlook“ paslaugą, el. paštu, kontaktais, dienotvarkė ir kitais svarbiausiais darbo įrankiais galėsite naudotis visur, nes juos turėsite savo mobiliajame telefone.

O modernų verslo klasės telefoną **HTC S620** galėsite įsigyti tik už 1 Lt.

HTC S620
1 Lt

Jau laikas!

Issamesnė informacija apie papildomas sąlygas tel.: 1501, 8 699 23 230, www.bite.lt ir BITĖS salonuose.

GARSŲ SIAUTULYS VIETNAME

← **MOTORLERIAI –**
BEVEIK VIETNAMO VEIDAS.

keistų ryžinių paplotėlių ir pusę ananaso. Atvirukų iš kokių dvidešimties siūlytojų pirkti atsisakėme. Vėliau jis atsisėda šalia.

Mūsų nuostabai Kvenui – 25 metai. Jis sako, kad užsieniečiams vietnamičiai vyrai ir moterys atrodo jauni. Atvyko į Hanojų iš provincijos. Užsieniečius jis vadina „Thank-you-no“, nes nelabai užsieniečiai iš jo atvirukus perka. O verslas sudėtingas, pardavinėti atvirukus gatvėje nelegalu. Kven teritorija apima turistų lankomą Hoan Kiem ežerą Hanojaus centre. Vietiniam policijos patruliui moka 15 dolerių kyšį. Tai neliečiama suma, ją jis visada turi savo kišenėje. Sako, geriau „mokestį“ turėti parngtą, nes priešingu atveju kiša į cypę. O tenai... jis atsiptia, paremia galvą ranka ir mums rodo, kaip leidžiamas laikas. Pasakoja, kad visada sprunka šalin pamatęs policininkus, kartais dėl to net neria į ežerą.

Apie ežerą, kardą ir sportą

Mes žiūrime į Hoan Kiem ežerą, vis dar apsuptą rūko. Viduryje jo – miniatiūrinė pagoda. Skaitau garsiai, kad kažkada dievai to meto imperatoriui davė kardą, o su šiuo jis išvijęs kinus. Kartą po pergalės imperatoriui plaukiojant ežere iškilo auksinė milžiniška vėžlienė, griebė už kardo ir nugrimzdo į gelmę. Nuo to laiko ežeras vadinamas „Gražinto kardo“ ežeru. Hanojiečiai tiki, kad didžiosios vėžlienės palikuonys gyvena ežere iki šiolei ir pamatyti tokį vėžlį laikoma geru ženklu. O štai pikti liežuviai plaka, kad jeigu ir yra ežere vėžlių, tai tik valdžios prileistų – kad legenda neišnyktų.

Pakeliu akis nuo knygos, pro mane čiauškdamos praskuba kelios žilos moteriškės, apsirengusios kažkokiu tarpiniu drabužiu tarp vienspalvės pizamos ir šilkinio sportinio kostiumo. Aplink ežerą dešimtys senolių žingsniuoja, atlieka „thai chi“ mankštą, žaidžia badmintoną, daro pratimus. Aš bandau rasti jų akyse patirtų negandų metų kančios, bet jos neįžiūri, matau tik miesto ritmą ir kantrybę, sklendžiančius virš rytinio Hanojaus.

Vietnamą pažįstu tik iš amerikietišku filmų ir visa gydančio balzamo „Žvaigždutė“. Jau žinau vieną, amerikietiška, šalies istorijos versiją, bet noriu pažvelgti ir į kitą tie-

sos pusę. Todėl šią dieną leidžiu pažindamasi su Vietnamo istorija – einu į revoliucijos ir istorijos muziejus, aplankau Ho Chi Mino mauzoliejų. Ar įmanoma trumpai papasakoti, kuo Vietnamo šiaurė skiriasi nuo pietų? Ar paaiškinsi, kuo skiriasi Vietminas ir Vietkongas, ir kodėl Ho Chi Minas švelniai vadinamas „dėde Ho“? Minu parketo grindis pro standus su karikatūromis, išjuokiančiomis kolonizatorių prancūzų tvarką, pro nukankintų revoliucionierių pavardžių sąrašus, pro pirmųjų komunistų rašomąsias mašinėles ir proklamacijas.

Naujųjų laikų Vietnamo istoriją pasakoja kariniai žemėlapiai, laikraščių iškarpos, liudijančios amerikiečių, britų ir japonų karinę galią, bombarduojamo ir napalmu liejamo Vietnamo nuotraukos ir vaizdinė medžiaga apie „agent orange“ sukeltus padarinius.

Viską įrėmina raudonos vėliavos su geltona žvaigžde viduryje, kažkelinto komunistų partijos suvažiavimo Maskvoje delegatų ženklukai, darbo žmones liaupsinantys, realistine maniera nutapyti plakatai ir griežta, beveik sektantiška tvarka prie kristolinio karsto su tautos tėvo palaikais.

Priblokšta geriu žalią vietnamietišką arbatą muziejaus kieme. Arbata stipri ir karti, plikoma arbatinuke, pilstoma į mažus puodelius be rankenėlių. Padavėjas smalsiai žiūri į mane ir graužia raudonas kepintas arbužų sėklas.

O aš niekaip neapsisprendžiu, tai kas gi teisus? Ką daryčiau aš, jeigu mane išnaudotų kinai, prancūzai, japonai, amerikiečiai? Tikriausiai nekęščiau visko, kas su jais būtų susiję. Man aišku, kodėl Vietnamas pasuko socializmo keliu.

↖ **STOMATOLOGO**
PASLAUGŲ REKLAMA.

↗ **TVARKOS VYKDYTOJAS**
RYTINIO HANOJAUS GATVĖJE.

↘ **RESTORANO LANKYTOJŲ**
NESUVALGYTAS VIŠČIUKAS.

Nauji tavo namai.

Pagalvota apie viską.

Netoli prekybos centras

Šalia mokyklos ir darželio

Greta Vilniaus senamiesčio

Poreikiams pritaikytos erdvės

Šiuolaikiškos komunikacijos

Patogus susisiekimas

Ergonomiškas planavimas

Modernus eksterjeras

Gyvenamasis namas
A.Vivulskio g. 12 A,
Vilniuje

ELL
REAL ESTATE

Racionalu. Patikima. Solidu.

Tel. 8~5 246 16 88
www.ellbustas.lt

Vakarėja. Būrelis mergaičių baltomis palaidinėmis ir raudonais kaklaraiščiais pralenkia mane čiurlenančiu „hel-lo-o-o!“. Pasiklystu, žiūrėdama į žemėlapį tariosi su Mari-rium, kaip grįžti. Pusamžė vietnamietė prisiartina ir paklausia: „Vam kuda nužno?“

Kažkokia fantastinė dėlionė gula iš europietiškos archi-tektūros, religinių altorėlių namuose su daugybe dievukų, iš televizijos kanalų sklindančios socialistinės propagan-dos, iš buržua maniera dėvimų šilkinų pirštinaičių, prole-tariškais tapusių, kadais tik turtuoliams įperkamu šviežių bandelių, bendruomeninio ryžių valgymo ant šaligatvio, neryškių tipų pilkais kostiumais. Galva pradeda sukstis nuo pirmųjų įspūdžių Hanojuje.

Anapus pinigai irgi reikalingi

Sutemus Marius dalyvauja aukojimo išėjusiesiems cere-monijoje. Į laužą, sukurtą tiesiog gatvėje, jis kartu su ma-žos bakalėjos parduotuvės savininku meta pluoštus netik-rų pinigų. Už nedidelę sumą tokių netikrų dolerių ir don-gų pundelių galima nusipirkti čia pat, už kampo.

Vietnamičiai tiki, kad pinigais reikia paremti ir tuos, kurių nėra kartu. Tai tarsi ženklas, kad atsimeni protėvius ir daliniesi savu gėriu. Mažos krautuvėlės savininkas maš-liai žiūri į liepsną ir mintyse kalbasi su protėviais.

Paliekame jį, einame gatve, kur kaip žvaigždės žiebiais maži laužai protėviams. Einame Šilko, tada Puodžių, dar vėliau Odininkų gatvėmis. Hanojaus senamiesčio gatvės pavadinotos pagal tai, kokie verslai ir amatai gatvėje klestė-jo ir klesti dabar.

Pasitarę paliekame naujameį Hanojų ir išvykstame į Vietnamo šiaurę. Nes ten, 3.143 metro virš jūros lygio, lau-čia pirmoji mūsų kalnų viršūnė – Fansipanas.

Esame jau išmėginę keliavimą naktį, tad ir šį kartą pasi-renkame naktinį traukinį Hanojus–Lao Cai. Laukiame pe-rone jau antrą valandą. Rūko apvilkti žibintai, dulksna ir te-palo kvapas labai primena Vilniaus geležinkelio stotį. Viet-namičiai geležinkelio tarnautojai trikampėmis skrybėlėmis vis pašviečia po vagonais. Ieško keliaujančiųjų nelegaliai.

Per Vietnamą nutiesti vieni geležinkelio bėgiai. Tad trau-kiniai negali vėluoti. Jeigu pavėluoja vienas, vėluoja ir visi kiti. Mūsiškis laiku neatvyksta. Minia didėja. Pagaliau traukinys prislenska. Vagonai mums gerai pažįstami, nes yra pagaminti Rusijoje. Palydovai kreida ant vagonų rašo numerius. Tada susipyksta, dėl kažko nesunitaria ir parašo kitus. Minia blaškosi nuo vieno vagono iki kito, ieškoda-ma savojo. Na, dabar tai tikrai panašu į Maskvos geležin-kelio stotį. Pagaliau visi susodinti. O palydovai dar suspėja užkalti pinigų iš šalies. Vagone tarp eilių pristato mums jau pažįstamų mažų kėdučių tiems, kuriems legalių bilietų ne-užteko. Traukinys pajuda, žmonės minga. Tie ant kėdučių knapsi ir svyruoja. Iš vienos pusės į Marių atsiremiam, iš kitos – du vietnamičiai.

Sapnuoju Vietnamą. Kažką apie trikampes skrybeles ir derėjimąsi. Čia būsim dar tris savaites. Iš šiaurės trauksi-me į pietus per šešis miestus. Per kalnus, slėnius, kopas ir upes. ■

PASAKOJIMO APIE KETVERTO KELIONES PIETRYČIŲ AZIJOJE TĖSINYS - KITUOSE „VERSLO KLASĖS“ NUMERIUOSE. KELIAUTOJAI INTERNETE: WWW.CRINGEL.COM.

GEDIMINO9

Prekybos centras
Shopping centre

Gedimino pr. 9, LT-01103 Vilnius www.gedimino9.lt